

Sadiqlıq, xeyirxahlıq və nəciblik nümunəsi

Şəhərlər də insanlar kimidir.

Öz talelərini yaşayırlar...

Sevirlirlər... Əzizlənilirlər... Xoşbəxt olurlar...

Şuşa kimi...

Şuşa Vətən sevgimizin zirvəsi, Azərbaycan əsgərinin qəhrəmanlıq rəmzidir. Tarixi, mədəni abidələrimizin saxlanı yeri, ecazkar təbiəti, saf suları, göylərə ucalan şiş qayaları ilə yolçunu yoldan edir gözəl Şuşa.

Biz Şuşaya çatanda aramsız qar yağdı. Təbiət dağların yamaclarında lövbər salmış evlərin damlarını ağ çətiri altına almışdı. İndi təmir edilib bərpa olunmuş binalarla erməni vandallarının 30 illik işğal dövründə Şuşada zərər vurduqları, dağıtdıqları binaları ayırd etmək olmur. Sanki təbiət ermənilərin insanlığa yaraşmayan hərəkətlərindən utanıb, onların törətdikləri vandalizmin izlərini gizlətməyə çalışırdı...

təmizlənməsi işləri aparılıb. Həmçinin material analizi üzrə nümunələr götürülərək Türkiyədəki laboratoriyada tədqiq edilib, konservasiya və restavratsiya hesablatları yerinə yetirilib. Ev-muzeyinin daxilində divarlar və arakəsmələr hörlülüb, döşəmənin bərpası və yenidən qurulması işləri görüldü. Həyətində divarının bərpası üzrə bünövrənin qazılıb betonlanması, tarixi görkəminə uyğun hörgüsü və dekorativ elementlərin qoyulması işləri həyata keçirilib. Muzey binasında aparılan bərpa işlərinin yekununda yeni ekspozisiya yaradılıb.

Mədəniyyət ocağının birinci mərtəbəsində Üzeyir bəyin ailəsi, uşaqlıq həyatı, təhsili haqqında sənədlər, məlumat və digər müxtəlif eksponatlar yer alıb. Bu mərtəbədəki ikinci otaqda Ü.Hacıbəylinin Qori Müəllimlər Seminariyasında təhsili, pədaqoji fəaliyyəti, müəllifi olduğu əsərləri və məqalələri nümayiş olunur. Burada divarboyu "Sənsiz" romansından notların əks olunduğu fraqment də yer alıb.

İkinci mərtəbədə bəstəkarın tamaşaya qoyulan əsərlərinin ilk premьера

Bununla da kifayətlənməyərək, daşların üzünə erməni və rus dilində yazılmış lövhə də həkk etmişdilər. Aparılan bərpa işləri nəticəsində erməni vandalizminin bütün izləri aradan qaldırılıb.

Mamayı məscidində mehrab sərt ağac materialından istifadə olunub. Bərpa zamanı bütün işlər tarixi görkəmi nəzərə alınmaqla aparılıb. Məscidin pəncərələri əzəli görünüşünə uyğun bərpa edilib, qarşı tərəfdə yarırsız halda olan döşəmə yenidən qurulub.

Şuşada ilk bərpaolunan abidələrdən biri də dahi Azərbaycan şairi və ictimai-xadimi Molla Pənah Vəqifin muzey-məqbərə kompleksidir. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyeva açılış mərasimində iştirak ediblər.

Xatırladaq ki, 1982-ci il yanvarın 14-də Ümummilli Lider Heydər Əliyevin təşəbbüsü və iştirakı ilə Şuşa şəhərində Molla Pənah Vəqifin məzarı üzərində ucaldılan əzəmətli məqbərənin açılışı olmuşdu. Məhz bu səfər çərçivəsində Ümummilli Lider Heydər Əliyev Vəqif Poeziya Günlərinin keçirilməsi ilə bağlı göstəriş vermiş və həmin ilin 29 iyul - 3 avqust tarixlərində Şuşada Vəqif Poeziya Günləri keçirilmişdi.

Muzey-məqbərə kompleksi Cıdır düzündə yaxın bir ərazidə dahi şairin məzarı üstündə inşa edilib. Dördkünc quruluşla malik və mərmərlə bəzədilən türbənin inşası məsələsi həll edilərkən ətrafdakı dağ mənzərəsi və şəhərsalma xüsusiyyəti nəzərə alınmış, Azərbaycanın qüllələri türbələrinin kompozisiya quruluşundan istifadə edilmişdir. Məqbərənin inşasında xalq memarlığının yerli ənənələrinə, monumental-dekorativ və təbii plastika vasitələrinə yer verilmişdir. Türbənin daxilində Molla Pənah Vəqifin heykəltaraş Albert Mustafayev tərəfindən hazırlanan büstü qoyulmuşdu.

1992-ci ildə Şuşa şəhərinin Ermənistan tərəfindən işğalı nəticəsində kompleksin binası və burada saxlənən bütün eksponatlar məhv edilmişdi. Müzəffər Azərbaycan Ordusunun şanlı Zəfərindən sonra, 39 il əvvəl məqbərənin açıldığı gündə - yanvarın 14-də Şuşa şəhərinə səfəri zamanı məqbərəni ziyarət üçün çəkilon eskizlər, əsərlərinin program və afişalarının kollajından ibarət divar da dizayn edilib. Həmin bölmədə bəstəkarın həyatı, fəaliyyəti, onun əsərləri əsasında lentə alınan filmlərdən kadrlar nümayiş olunur.

Heydər Əliyev Fondunun "PAŞA Holding" in dəstəyi ilə Şuşada bərpa etdiyi dini abidələrdən biri də Mamayı məscididir. Məsciddə bərpa işlərinə 2023-cü ildə başlanılıb. 2024-cü il mapay işləri 2024-cü ilin sentyabrında başa çatıb. Dövlət başçısı İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyevanın iştirakı ilə bərpadan sonra açılışı olub.

Mamayı məscidi şəhərin mərkəzi hissəsində yerləşən Mamayı məhəlləsində XIX əsrin sonlarında tikilib. Düzbucaqlı plan quruluşu olan ikimərtəbəli məscidin sütunlu interyeri var. Məhəllə məscidləri kimi Mamayı məscidinin də damında azan vermək üçün taxtadan güldəstə quraşdırılıb. Mamayı məscidi sovet hakimiyyəti illərində poeziya evi kimi də fəaliyyət göstərmişdir. Şəhərin digər məhəllələri kimi burada da məscid, bulaq, kiçik meydan və hamam olub.

İşğal dövründə məscid və onun yanında yerləşən bulaq yarırsız hala salınıb. Ermənilər bir çox abidə kimi, ərazidəki Mamayı bulağını da erməniləşdirmək istəyiblər. Saxtakarlar bulağın üzərindəki yazıları silib, yerinə xaç işarəsi həkk ediblər.

*Elşən QƏNİYEV,
İlham BABAYEV (foto),
"Azərbaycan"*

Tarixin yadigarı Şuşa şanlı görkəminə qayıdır

Şəhərdə mədəni irsimizin qorunmasında Heydər Əliyev Fondunun böyük xidmətləri var

Məscidə gələn hər bir ziyarətçi tarixi-dini abidəyə qarşı erməni vandalizminə dair bu faktların şahidi ola bilər.

Qeyd edək ki, məscid ərazisindəki tarixi mədrəsə binasında hazırda muzey yaradılıb. "Qarabağ və Şərqi Zəngəzur Muzeyi: İşğaldan əvvəl və sonra. Dirçəliş" mövzusunda ekspozisiya yada Qarabağın və Şərqi Zəngəzurun işğaldan əvvəlki dövrü, işğal illərində ermənilər tərəfindən dağıdılmış dini abidələr, tarix və mədəniyyət abidələri, ekosisdə barədə məlumatlar, o cümlədən hazırda Qarabağın və Şərqi Zəngəzurun dirçəlişinə dair məlumatlar, foto və videomateriallar yer alıb.

Muzeydə dünyada tolerant ölkə kimi tanınan Azərbaycanda tarixi-mədəni irsin, milli-mənəvi dəyərlərin qorunmasına, dini abidələrin bərpası və mühafizəsinə daim diqqət yetirilməsinə dair məlumatlar əks olunub.

Muzeyin "İşğal dövründə dağıdılmış tarix və mədəniyyət abidələri" bölməsində isə işğal dövründə vandalizmə məruz qalmış tarix və mədəniyyət abidələrinin əks etdirən foto və videomateriallar təqdim edilir.

"İşğal dövründə ekosisdə" bölməsində ziyarətçilərə Ermənistanın Azərbaycana qarşı hərbi təcavüzü, 30 ilə dəqiq davam edən işğalın insan hüquqlarının və çoxsaylı beynəlxalq hüquq normalarının pozulması, sosial-iqtisadi fəsadlar və mədəni irsə vurulan ziyan

la yanaşı, misli görünməmiş ekoloji terror, təbii sərvətlərin genişmiqyaslı və uzunmüddətli talanı ilə nəticələnməsinə dair faktlar diqqətə çatdırılır.

"30 illik həsrətin sonu" bölməsində müzəffər Azərbaycan Ordusunun 44 günlük müharibədə qazandığı şanlı Zəfər, 30 ilə yaxın doğma yurdlarına qayıtmaq arzusu ilə yaşayan insanların Vətən həsrətinə son qoyulmasına dair məlumatlar, fotolar və videomateriallar yer alıb.

"Qarabağ və Şərqi Zəngəzurun dirçəliş" bölməsində Qarabağda və Şərqi Zəngəzurdə bu gün canlanan həyata dair materiallar əksini tapıb.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə həyata keçirilən quruculuq tədbirləri istər Qarabağın və Şərqi Zəngəzurun dirçəlişinə, istərsə də Azərbaycan xalqının milli yaddaşının bərpasına, zəngin tarixi ənənələrin və milli-mənəvi dəyərlərin dünyaya təqdim olunmasına yönəlib. Muzeydə məhz bu dirçəlişə əks etdirən fotolar və videomateriallar da nümayiş olunur. Burada Qarabağ və Şərqi Zəngəzura dair müxtəlif nəşrlərlə tanış olmaq mümkündür. Muzeydə "Şuşada dörd fəsil" beynəlxalq fotolayihəsi çərçivəsində Qarabağın incisi olan Şuşanın mənzərələrini əks etdirən əsərlər də təqdim olunur.

Şuşada yenidən həyata qaytarılan tarixi abidələr siyahısında görkəmli

bəstəkar, peşəkar musiqi sənətimizin və milli operamızın banisi Üzeyir bəy Hacıbəylinin ev-muzeyi də var. Üzeyir bəyin evi XIX əsrdə inşa olunub. 1959-cu ildə bina ev-muzeyi kimi fəaliyyətə başlayıb, Şuşa şəhəri işğal edilən tarixdəki fəaliyyət göstərmiş. Muzeydə Hacıbəyli ailəsinə məxsus ev əşyaları, həmçinin bəstəkarın şəxsi əşyaları, fotomateriallar, kitablar - ümumilikdə 1700 eksponat qorunub saxlanılırdı. Şuşa şəhəri ermənilər tərəfindən işğal edildikdən sonra eksponatlar talanmış, bina isə dağıdılmışdı. Muzeyin mövcud 1700 eksponatından yalnız 136-sını qorumaq mümkün olmuşdu.

Üzeyir bəy Hacıbəylinin ev-muzeyində Heydər Əliyev Fondu tərəfindən 2022-ci ilin aprel ayında başlanan bərpa işləri 2024-cü ilin sentyabrında başa çatıb. Dövlət başçısı İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyevanın iştirakı ilə bərpadan sonra açılışı olub. Muzeydə bərpa zamanı bünövrələrin möhkəmləndirilməsi, döşəmənin, fasadların və dam örtüyünün bərpası, daxili və xarici bəzək işləri, qapıların, pəncərələrin, müəndis-kommunikasiya sistemlərinin quraşdırılması, həmçinin həyotəyən sahənin yaşıllaşdırılması həyata keçirilib. Ərazidə mövcud divar daşlarının sökülərək ölçülərinə görə inventarlaşdırılması, dağılmış hissələrdə bünövrələrin qazılması və sahənin ümumi

lının afişa və proqramları, eləcə də səfərlərini əks etdirən fotosəkillər nümayiş olunur. Divarboyu "Korəqlu" operasından notların əks olunduğu fraqment yer alıb.

Ev-muzeyində Üzeyir bəy Hacıbəylinin səhnələşdirilən əsərlərindəki obrazlar üçün çəkilon eskizlər, əsərlərinin program və afişalarının kollajından ibarət divar da dizayn edilib. Həmin bölmədə bəstəkarın həyatı, fəaliyyəti, onun əsərləri əsasında lentə alınan filmlərdən kadrlar nümayiş olunur.

Heydər Əliyev Fondunun "PAŞA Holding" in dəstəyi ilə Şuşada bərpa etdiyi dini abidələrdən biri də Mamayı məscididir. Məsciddə bərpa işlərinə 2023-cü ildə başlanılıb. 2024-cü il mapay işləri 2024-cü ilin sentyabrında başa çatıb. Dövlət başçısı İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyevanın iştirakı ilə bərpadan sonra açılışı olub.

Mamayı məscidi şəhərin mərkəzi hissəsində yerləşən Mamayı məhəlləsində XIX əsrin sonlarında tikilib. Düzbucaqlı plan quruluşu olan ikimərtəbəli məscidin sütunlu interyeri var. Məhəllə məscidləri kimi Mamayı məscidinin də damında azan vermək üçün taxtadan güldəstə quraşdırılıb. Mamayı məscidi sovet hakimiyyəti illərində poeziya evi kimi də fəaliyyət göstərmişdir. Şəhərin digər məhəllələri kimi burada da məscid, bulaq, kiçik meydan və hamam olub.

İşğal dövründə məscid və onun yanında yerləşən bulaq yarırsız hala salınıb. Ermənilər bir çox abidə kimi, ərazidəki Mamayı bulağını da erməniləşdirmək istəyiblər. Saxtakarlar bulağın üzərindəki yazıları silib, yerinə xaç işarəsi həkk ediblər.

cidə daha uca və cəlbədicə etmək üçün memar minarələri arxa fasadada yerləşdirib. İkimərtəbəli məscidin silindrəkilli minarələri kərpicdən hörlülüb, ibadət zalı çatma tağ günbəzlə örtülüb. Şuşanın işğalı zamanı məscidin binası və minarələri ermənilərin zirehli texnikalarının atışlarına məruz qalaraq ciddi zədələnmişdir. 2021-ci ilin dekabr ayından məsciddə Heydər Əliyev Fondu tərəfindən "PAŞA Holding" in dəstəyi ilə bərpa işlərinə başlanılmışdı. Layihənin icrasına Avstriya, İtaliya, Latviya və Türkiyədən olan mütəxəssislər cəlb olunmuşdu. Şuşada Heydər Əliyev Fondu tərəfindən ən geniş bərpa işlərindən biri Aşağı Gövhər ağa məscidində aparılıb. Bundan əlavə, damdakı günbəzlərin üst səthinin xüsusi qatqılı suvaqla suvanması işləri də görüldü. Xarici mütəxəssislərin iştirakı ilə qübbələrin daxili səthində tarixi naxış hissələri mikroinyeksiya üsulu ilə bərkidilib. Mədrəsə bölməsində sonradan əlavə edilmiş divarlar aradan qaldırılıb, əsas divarların inyeksiya ilə doldurulması işləri aparılıb.

Bərpa işləri zamanı Aşağı Gövhər ağa məscidində erməni vandalizminə dair bir sıra faktlar aşkarlanıb. Belə ki, məscid divarlarında müxtəlif yazılar, müdaxilələr, o cümlədən divara həkk olunmuş xaç işarəsi müəyyən edilib. İşğal dövründə erməni vandalizminə məruz qalmış mədrəsə binasının dağıntılarının bir qismi də konservasiya olunub.

Şuşada görülən abadlıq, quruculuq işlərinin kataloquna baxanda təəccüblənməmək olmur. Aşağı Gövhər ağa məscidi, Şirin su hamamı, İsa bulağı, "Yasəmən" hoteli, Saatlı məscidi, Bayraq meydanı, Mehmandarovların malikanə kompleksi, Üzeyir bəy Hacıbəylinin ev-muzeyi, Dövlət xidmətləri mərkəzi, Şuşa sətümizləyici quruluş kompleksi, 23 binadan ibarət yaşayış kompleksi, Mamayı məscidi, daha nələr, nələr...

